

Esti Budapest

1954 DEC 28

A korareggeli szél élesen pásztázott Rákoscaba körül. Apró pelyhekben kavargott a hó, s mint megannyi üvegszilánk fúródott *Debreceeni Gábor* elnyűtt kabátjába. *Debreceeni Gábor* még innen volt a negyvenen és mégis olyan öregesen, olyan fáradtan cipelte a vászonzacskó kukoricalisztet, mintha legalább hetven éves volna. Amint befordult az Antal utca felé, furcsa zsivaly ütötte meg a fülét. A reggeli szürkületben csak annyit látott, hogy valami csődület van a községháza előtt. *Debreceeni Gábor* is a községházára tartott, ő volt a Rákoscabai községháza irodaszolgája s ilyenkor reggeltájt sok a dolga a magafajta cselédnépnek. Meleg szoba, az íróasztalok tisztántartása, ez volt a reggeli funkciója.

Valami nagy baj lehet a községháza előtt, a feltámadt téli szélben cicáztak a csendőrtollak itt-ott a tömegben. Alig volt még hátra 150 lépés, amikor hirtelen három éles puskalövés süvöltött... Az emberek fejvesztve futottak szerteszéjjel és egy perc alatt világos lett minden... Három fiatalember feküdt a földön. Vérük beivódott a sáros, latykos földbe. Kettő közülük azonnal meghalt, a harmadik éppen feltápázkodni készült. Csupán a nyakát súrolta a golyó. Örvöngve támadott volna gyilkosaira, de ereje újra elhagyta. Földrerogyott.

— Húzzátok fel a fára!... — rendelkezett a csendőrtiszt, akiben *Debreceeni bácsi* a vicséris mozi tulajdonosát vélte felfedezni.

A nyurga fiút felhúzták a fára, elrettentő példának: ha valaki szökni merne, éppen így jár. Az egyik kegyetlen arcú, köpcös harcshajszú csendőr még egyet beleeresztett a pisztolyából.

— Hadd dögljön a kutya!

A másik kettőt a fal mellé húzták s a nyakukba cédulát akasztottak, az egyiket ez állt: kém. A másikon: szökevény. Az akasztott embernek a gomblyukába cédulát fűtek: hazaáruló.

A valódi hazaárulók pedig gyilkoltak, raboltak. rémületben tartották az országot.

Mire a nap feljött az ég peremére, néma

244

E M L É K E Z É S . . .

csend volt a Rákoscabai Antal utcában. Egy teremtet lélek sem mert kimozdulni a házból. Csupán a gránátok becsapódása vált egyre inkább fülsiketítővé.

Mind a két karácsony ünnepén ott voltak a halottak, ahol a csendőrök hagyták őket. Szigurúan tilos volt elföldelni őket. Karácsony másnapján — amikor a fasiszták már szedelőzködtek — *Debreceeni bácsi* néhányad magával elvitte a halottakat, hogy ne fájdtassa az anyák szívét a borzalmas látvány.

December 28-án virradóra egy hideg szerdai hajnalon, szinte félelmetes csend borult a falura. Már az utolsó fasiszta is elhordta az irháját. Magukkal vittek mindent, még az ajtókról a rézkilincset is leszerelték. A jegyző még előző este kocsihoz kapott, Budára menekült, féltette az irháját. *Debreceeni bácsi* egy percre sem hagyta el az irodát. Órizte a nagykönyveket, amelyekbe a csabaiak élete és halála volt bejegyezve. Órizte az aktákat, amelyek a csabaiak ügyes-bajos dolgát takarta. Nem mozdult a szobából, otthonmaradt hét gyermekére gondolt, az asszonyra. Vajon mit hoznak az elkövetkezendő órák?... Ugy fél hét tájban egyszerre csak idegennyelvű beszédet hallott, a torka összeszorult, mi tagadás, félt egy kicsit. Vajon milyenek lesznek? Annyi rosszat beszéltek itt a jegyzőék róluk. Valahogy mégis jó érzés járta át a szívét. A szegényeknek biztos jó lesz — gondolta, s amikor idáig ért gondolataiban, valaki élesen megkocogtatta az ajtót. Cigányképű, fekete fiú nevetett be a nyíláson. *Debreceeni bácsi* egy szavát sem értette, de a fekete fiú futott máris tovább. Azán megint végtelennek látszó órák következtek és úgy fél kettő tájban végre egy szöke, gömbölyű arcú fiú nyitotta ki ismét a szoba ajtaját. Szakasztott olyan volt, mint a *Balogh Pista*. Fején vastag, bárányszőrű fülesapkát viselt és a szörme közül előragyogott az

ótágú vöröscsillag. Ezt már szívére ölelte *Debreceeni Gábor* és csak úgy egyszerű szóval ennyit mondott:

— De jó, hogy végre itt vagytok, drága fiaim!

Kint az udvaron ismét hallatszott az ismeretlen szó, de most már sokan beszéltek egyszerre és egyszerre csak szép, magas derék, vállas férfi lépett a szobába. Egész egyénisége valami végtelen erőt és határozottságot mutatott. Mosolyogva nyújtott kezét *Debreceeni bácsinak*.

— Major *Gamrasinszkij*... — így mutatkozott be, legalább is így értette *Debreceeni bácsi* a nevét, de később is így hívta mindenki Rákoscabán az őrnagyot. Még egy kicsit melengette hidegtől gémberegett kezeit, aztán hosszú szürke köpenyéből cigarettás dobozt vett elő. *Debreceeni bácsi* ugyancsak megcsodálta a hosszú szópókát, a tömzsi cigarettát. Az őrnagy látta a csodálkozó arcot és noha egymás nyelven nem értettek, egy szempillantás alatt megmagyarázta, hogy a szovjet embernek azért kell ilyen cigaretták, mert télen a bárányszőrű kesztyű vastag és elégetné a parázs a kesztyű ujjait.

S *Gamrasinszkij* őrnagy és a többi szovjet katona megjelenésével új élet költözött a megdermedt faluba. Az emberek is egyre inkább előmerészkedtek házaikból, oduikból. És amikor a fiatal őrnagy felszeletelte az első tepsiben sült szögletes kenyert, a csabai asszonyok szeme könnyelábadt. Nagy szó volt a segítség, az éhínséghez közeljáró csabaiak szemében.

Egyik reggel *Gamrasinszkij* őrnagy magához hívatta *Debreceeni Gábort*. Akkor már többen is várakoztak körülötte. A tolmács alig győzte fordítani az őrnagy beszédét.

— Nézzétek, hogy a háború mennyire szétrombolta a községházát. De vannak még ép

falai, oldalai, sürgősen hozzá kell látnunk a rendbehozásához, mert iskola kell a gyermekeknek. Eleget hiányoztak a háború miatt.

— Tél van, hideg van — mondogatták az emberek — megfagy a malter, senki istenfia nem szokott télen házat építeni — mondogatták innen is, onnan is.

Az őrnagy csak nevetett. Nevető arcában volt valami megnyugtató, bátorító, hallatlan erő.

— Megmelegítjük a vizet a malterhoz és nem fagy össze az anyag, nyugodtan dolgozhatsz. Azután a mellette álló szovjet katonákra mutatott. — Majd ők segítenek — mondotta — ők már jól értik a módját, hogy kell télen falat húzni.

És Rákoscabán nemcsak az iskola készült el, hozzáálltak az emberek a megsérült házak rendbehozásához is. A szovjet ember segítségével megindult az élet a romok között.

Tíz év múlt el azóta, hogy *Gamrasinszkij* őrnagy elindította az életet Csabán. Azóta sok minden történt a csabai dolgozó életében. Rákoscabát, Rákoskeresztúrt, Rákoshegyet és Rákosligetét közigazgatásilag egyesítve olvasztották. Így lett a négy községből XVII. kerület. A tíz év alatt sok apró családház épült a régiék mellé s a környékbeli dolgozó parasztok is új alapokon kezdtek el gazdálkodni. Felépült a XVII. kerületben az ország egyik lecsobb, legjobban felszerelt géppálmása is. Géppálmás, amely arra hivatott, hogy az emberi erő kímélje, *Debreceeni Gábor* az egykori irodaszolga ma a tanács begyűjtési osztályának előadója.

Kultúrterthona is van már a csabaiaknak, Dózsa Györgyről nevezték el, a nagy parasztforradalmárról és a kultúrtermet esténként egyre többen látogatják, mert „Rákosok” népe tanulni akar, művelődni.

Békés építő munkát kívánunk az elkövetkezendő években a XVII. kerület dolgozóinak.

Percze Erzsébet